

Tedavi Edilmesi Gereken Bir Hastalık: CİMRİLİK
Gönderen Kadir Hatipoglu - Mart 04 2015 20:00:07

a) Cimri kelimesi sözlükte, “hası, parasını hiçbir şekilde harcamak istemeyen, nekes, eli sıkı ve pıtı” gibi anamlara gelmekte olup Farsçadan Türkçemize geçmiş bir kelimedir.[\[1\]](#) Kur’ân ve Sünnet’te, genellikle “buhl” ve “şuh” kelimeleriyle ifade edilmektedir.[\[2\]](#) Cimrilik yapan kişiye “bahîl” denir. Bahîl; malı elinde tutmaktan zevk alır, verse de istenilince verir. Cimriliğin zıttı ise cömertliktir. Cömert kişi, istenilmeden verir ve vermekten de zevk alır. b) Cimrilik terim olarak, “harcanması gereken malı sarf etmekten kaçınmak, para ve malı çok sevdiginden dolayı, başkasına bir şey vermekten çekinmek” şeklinde tarif edilmektedir.

Gazâlî’ye göre, Allah’ın verdiği malı, yaratılış gayesi için harcamaktan kaçınarak elde tutmak cimrilik; yaratılış gayesinin dışında kullanmak israf; yaratılış gayesine uygun olarak harcamak da cömertliktir.[\[3\]](#) 2. Kur’ân’da Cimrilik Kavramı Kur’ân’da cimrilikle ilgili olarak üç ayette “buhl” kelimesi dokuz ayette de bu kökten türetilmiş fiiller kullanılmıştır.[\[4\]](#) Yine üç ayette “şuh”, bir ayette de cimrilik anlamında “eşihha” kelimesi zikredilmiştir. Ayrıca cimrilik anlamında

Kur’ân’da bazı ayetlerde “katr ve men” kelimelerinin de kullanıldığına görmekteyiz. “Katûr” kelimesi, Türkçede “hası, eli sıkı, yahut çok cimri” anımlarına gelmektedir.

Kur’ân’da, kişinin elindeki şeyleri çar-çur etmesi demek olan israfın ziddi olarak kullanılmıştır. “Men” kelimesi ise, bir ayette, “yemneûne” şeklinde fiil kipinde, bir ayette “menû’” şeklinde mübalağalı ism-i fail olarak kullanılmıştır.[\[5\]](#) Kur’ân’da Hakk’i inkâr eden kâfirlerin durumları anlatılırken genellikle;

اَلَّذينَ
هُمْ

يُرَاؤُنَ (6)

وَيَمْنَعُونَ

الْمَاعُونَ
 “Onlar, gösteriş yaparlar ve hayra manı olurlar.”[\[6\]](#) Yani onlar, son derece cimri oldukları gibi başkalarının yapacağı hayra da engel olurlar denilmektedir. Şimdi burada ayetler ışığında cimrilik kavramını incelemek istiyoruz: -Cimrilik, mal ve parayı biriktirip infak etmemektir. Kur’ân’da cimrilik, Allah’ın insana verdiği mal ve parayı biriktirip, Allah’ın emrettiği şekilde infak etmemek anlamında kullanılmaktadır:

وَيْلٌ

لِكُلِّ

هُمَزَةٍ

لُمَزَةٍ (1)

اَلَّذى

جَمَعَ

مَالًا

وَعَدَّدَهُ

 “Arkadan çekiştirmeyi, yüze karşı eğlenmeyi ve başkalarını ayıplamayı

ve servet biriktirip onu saymayı âdet edinenlere yazıklar olsun.”[7];
“... ve onları Allah yolunda harcamayanlara hemen açıkçı bir azabı
müjdele.”[8] Kur’’ân’ın temel esaslarından biri, adalettir. Para,
altın ve gümüşü yığıp da onları Allah yolunda harcamayanlara hemen açıkçı bir azabı
müjdele.”[8] Kur’’ân’ın temel esaslarından biri, adalettir. Para,
altın ve gümüş, toplanıp yiğilip için değil, topluma dağılıp iş görme
içindir. Bu değerler toplumda dolaşırsa faydalı olur. Eğer mallar belli ellerde birikirse
birkaç kişi istifade eder, toplumun büyük bir kesimi aç ve fakir kalır. Bu
ise Allah’’ın adaletine aykırıdır. Herkesin, Allah’’ın yarattığı nimetlerde hakkı vardır.
İnsanda bulunan cimrilik hastalığı ise, elde bulunan nimetleri muhtaçlara sarf etmeyi
engellemektedir. - İnsan cimridir. ”[1575];[1616];[1606];[1617];[1614];
[1575];[1604];[1618];[1575];[1616];[1606];[1618];[1587];[1614];[1575];[1606];[1614];
[1582];[1615];[1604];[1616];[1602];[1614];
[1607];[1614];[1604];[1615];[1608];[1593];[1611];[1575]; (19)
[1575];[1616];[1584];[1614];[1575];
[1605];[1614];[1587];[1617];[1614];[1607];[1615];
[1575];[1604];[1588];[1617];[1614];[1585];[1617];[1615];
[1580];[1614];[1586];[1615];[1608];[1593];[1611];[1575]; (20)
[1608];[1614];[1575];[1616];[1584];[1614];[1575];
[1605];[1614];[1587];[1617];[1614];[1607];[1615];
[1575];[1604];[1618];[1582];[1614];[1610];[1618];[1585];[1615];
[1605];[1614];[1606];[1615];[1608];[1593];[1611];[1575]; “Gerçekten
insan cimri olarak yaratılmıştır. Başı derde düştü müsızlanır durur. Ama servet
sahibi olunca da pıtı kesilir.”[9];
“... ve onları Allah yolunda harcamayanlara hemen açıkçı bir azabı
müjdele.”[8] Kur’’ân’ın temel esaslarından biri, adalettir. Para,
altın ve gümüş, toplanıp yiğilip için değil, topluma dağılıp iş görme
içindir. Bu değerler toplumda dolaşırsa faydalı olur. Eğer mallar belli ellerde birikirse
birkaç kişi istifade eder, toplumun büyük bir kesimi aç ve fakir kalır. Bu
ise Allah’’ın adaletine aykırıdır. Herkesin, Allah’’ın yarattığı nimetlerde hakkı vardır.
İnsanda bulunan cimrilik hastalığı ise, elde bulunan nimetleri muhtaçlara sarf etmeyi
engellemektedir. - İnsan cimridir. ”[1575];[1616];[1606];[1617];[1614];
[1575];[1604];[1618];[1575];[1616];[1606];[1618];[1587];[1614];[1575];[1606];[1614];
[1582];[1615];[1604];[1616];[1602];[1614];
[1607];[1614];[1604];[1615];[1608];[1593];[1611];[1575]; (19)
[1575];[1616];[1584];[1614];[1575];
[1605];[1614];[1587];[1617];[1614];[1607];[1615];
[1575];[1604];[1588];[1617];[1614];[1581];[1617];[1614]; “Nefisler cimriliğe
eğilimli yaratılmıştır. (İnsanın mayasında cimrilik vardır.)”[10] Yüce Allah, bu ayetlerde
cimrilik duygusunun insanın yaratılışından gelen bir duyguya olduğunu belirtmekte ve insanın
mayasındaki bu duygunun kendisi tarafından yerleştirildiğini söyemektedir. Ancak bu
duyguyu insanın faydalı yerlerde kullanması gereklidir. Şayet bu duyguya insanların fiillerine hâkim
olursa o durumda insanı iyiliklerden alıkoymaya sebep olur.[11] Cimrilik, imtihan için ve
değişik hikmetler için konulmuş, onunla mücadele ile insan terakki eder. İslâm
dini ikinci bir tabiat kazanmak için gelmiştir. - Şeytan fakirlikle korkutarak insanı cimriliğe
iter.
[1575];[1614];[1604];[1588];[1617];[1614];[1610];[1618];[1591];[1614];[1575];[1614];
[1606];[1615]; [1610];[1614];[1593];[1616];[1583];[1615];[1603];[1615];[1605];[1615];
[1575];[1604];[1618];[1601];[1614];[1602];[1618];[1585];[1614];
[1608];[1614];[1610];[1614];[1575];[1618];[1605];[1615];[1585];[1615];[1603];[1614];

15;مْ
بِالْفَحْشَاءِ وَاللّهُ
يَعِدُكُمْ
مَغْفِرَةً
مِنْهُ
وَفَضْلًا
وَاللّهُ
وَاسِعٌ &nbsquo;Seytan sizi fakir olacaksınız diye korkutur, (fakir olursunuz diyerek sadaka vermenize engel olur.) sizi cimriliğe ve çirkin şeylere teşvik eder. Allah ise kendi katından bir af ve Iütuf vaad eder. Allah’ın ihsanı genişir, her şeyi hakkıyla bilir.” [12] Maldan verilen zekât ve sadaka malı eksiltmez, bereketlendirir. Çünkü sadaka, malın manevî pisliklerini temizler, onu helâl ve temiz yapar. Allah’ın rahmetinden ümidini kesmiş olan o karamsar iblis, hayatı işlere karşı gizlice veya açıkça ümitsizlik telkin eder, yanlış ve aldatıcı fikirler ve duygular saçarak insanı cimriliğe ve hasıslığe sevk eder. Malı fenaliğa, fuhsiyata, anlamsız şeylere, isyana harcamayı teşvik eder. Allah ise, verilen sadakalarla ahirette günahları bağışlamayı, dünyada da yapılan harcamaların yerine kat kat kârlar, dünya ve ahirette ecirler ve sevaplar ihsan ederek sonsuz mutluluğu güvence altına alıyor. [13] - Cimri, malının kendisini ölümsüz kılacığını sanmaktadır.
يَحْسَبُ
اَنَّ
مَالَهُ
اَخْلَدَهُ
&nbsquo;O, malının kendisini ebedi yaşatacağını sanır.” [14] İnsan, mal sevgisiyle büyük bir hırs içinde mal toplayıp biriktirmeye çalışır. Ayrıca biriktirdiği malın, kendisine her şeyi yapma gücü vereceğini zanneder. Böylece ölümün kendisine gelmeyecekini ve mal varlığından dolayı ebediyen hayatı kalacağını zannetmekte, ölümden sonrasıni hiç düşünmemektedir. Hâlbuki mal, mülk ve servet hepsi geçicidir. Ecel gelip de ruhu bedeninden çikitiği zaman büyük bir hırsla biriktirdiği malı ve serveti geride kalacak, şayet bu mal ve serveti Allah yolunda infak etmemişse kendisini cehennemde azap çekmekten kurtaramayacaktır. - Cimrilik, nefsin bencil bir tutkusudur. Bu tutku insanı Allah yolunda infak etmekten alıkoyar ve insanın arınmasını engeller. Bu duyu, insanın sahip olduğu değerleri, Allah yolunda infak etmekten alıkoyar. Böylece insan, nefsinde bulunan bu bencil duyguyu/cimriliği yenemezse, nefsin arındırması da mümkün olamaz. Çünkü gerçek kurtuluş insanın nefsin kötü arzulardan temizlemesiyle mümkündür. [15] Şu ayet, insanın nefsindeki bu bencil duyguyu çok çarpıcı bir şekilde ifade etmektedir: قُلْ
لَوْ
اَنْتُمْ
تَمْلِكُونَ
خَزَائِنَ
رَحْمَةِ
رَبّى اِذًا
لَاَمْسَكْتُمْ خَشْيَةَ

الْاِنْفَاقِ وَكَانَ الْاِنْسَانُ قَتُورًا “De ki, Rabbimin rahmet hazineleme siz sahip olsaydınız tükenir korkusuyla yine de cimrilik ederdiniz. Hakikaten insan çok cimridir.” [16] lütfettiği imkânları Allah’ın emrettiği şekilde sarf etmek ve malın zekâtını ve sadakasını vermek cimrilik değildir. Malının zekâtını ve sadakasını vermeyen kişi cimridir. - Nefsinin bencil tutkularından korunan, mutluluğu ve başarıyı elde eder. İnsan hayra ve iyiliğe ancak Allah’ın kendisine verdiği nimetlerden cömertçe harcamakla kavuşabilir. Nitekim Yüce Allah, لَنْ
تَنَالُوا
الْبِرَّ
حَتّى
تُنْفِقُوا
مِمَّا
تُحِبُّونَ
وَمَا
تُنْفِقُوا
مِنْ شَىْءٍ
فَاِنَّ
اللّهَ بِه
عَليمٌ “Sevdiğiniz mallarınızdan Allah yolunda harcamadıkça fazilet mertebesine ulaşamazsınız. Bununla beraber her ne infak ederseniz, Allah mutlaka onu bilir.” [17] buyurmaktadır. Sürekli almak isteyip, hiçbir zaman vermek istemeyen tamahkâr cimriden bir hayır beklenemez. Nefsinin bencil tutkularından korunabilmiş olan kimse, hayrin önündeki bu engeli aşmış ve hayra doğru koşar adımla giderek, mal varlığından bol bol vermeye başlamış olur. İşte gerçek manasıyla kurtuluş da buna denir. [18] - Mü’minler cimrilik yapmaz. Kur’ân’ın çeşitli yerlerinde mü’minlerin özellikleri anlatılmaktadır. İşte Kur’ân’da açiklanan mü’minlerin özelliklerinden biri de onların cimrilik etmemeleri ve harcadıkları zaman orta yolu takip etmeleridir. Bu husus Furkan sûresi 67. ayette öyle belirtilmektedir:
وَالَّذينَ
اِذَا
اَنْفَقُوا
لَمْ
يُسْرِفُوا
وَلَمْ
يَقْتُرُوا
وَكَانَ
بَيْنَ ذلِكَ
قَوَامًا “Onlar ki harcadıkları zaman, ne israf ederler, ne de cimrilik ederler; (harcamaları) bu ikisinin arasında dengeli olur.” [19] Kâmil manada mü’minler cimri olmamalıdır. - Cimriler ve cimriliği tavsiye edenler için azap vardır. Yüce Allah, insanları bu cimrilik hastalığından kurtarmak için onları çeşitli ayetlerde farklı üsluplarla sürekli uyarmaktadır. اَلَّذينَ

يَبْخَلُونَ
وَيَاْمُرُونَ
النَّاسَ
بِالْبُخْلِ
وَيَكْتُمُونَ
َمَااتيهُمِنْ
اللّهُمِنْ
فَضْلِه
وَاَعْتَدْنَا
لِلْكَافِرينَ
َعَذَابًا
مُهينًا “O cimrilik eden,
üstelik etrafındaki insanlara cimriliği tavsiye eden ve Allah’ın Iütfundan
kendilerine verdiği nimetleri gizleyen nankörler yok mu, işte Biz onları zelil ve perişan edecek
bir azap hazırladık.”[20] يَوْمَ
يُحْمى
عَلَيْهَافى
نَارِ
جَهَنَّمَ
فَتُكْوى
بِهَا
جِبَاهُهُمْ
وَجُنُوبُهُمْ
مْ
وَظُهُورُهُمْ
مْ هذَامَا
كَنَزْتُمْ
لِاَنْفُسِكُمْ
مْ فَذُوقُوا
مَاكُنْتُمْ
تَكْنِزُونَ
“O gün (cimrilik edip biriktirdikleri şeyler) cehennem ateşinde kızdırılıp da onların
alınları, böğürleri ve sırtları bunlarla dağlanacak ve ‘işte bunlar, kendiniz
için biriktirip sakladığınız şeylerdir. Haydi tadın bakalım biriktirip sakladıklarınızı!’
denilecektir.”[21] Kur’ân birçok yerde insanın bu bencil duygudan
kurtulmasını ve bunun yerine cömertlik duygusunu geliştirerek iyilikte bulunmasını her vesile
ile öğütlemektedir.
وَلَايَحْسَب
َنَّ
الَّذينَ
يَبْخَلُونَ
بِمَا
اتيهُمُ
اللّهُمِنْ
فَضْلِههُوَ
خَيْرًا
لَهُمْ بَلْ

هُوَ شَرٌّ
لَهُمْ
سَيُطَوَّقُونَ
مَابَخِلُوا
بِه يَوْمَ
الْقِيمَةِ
وَلِلّهِ
ميرَاثُ
السَّموَاتِ
وَالْاَرْضِ
وَاللّهُ
بِمَا
تَعْمَلُونَ
خَبيرٌ “Allah’in kereminden kendilerine
verdiklerini (infakta) cimrilik edenler, sanmasınlar ki o, kendileri için hayırıldır; tersine bu
onlar için pek fenadır. Cimrilik ettiğleri şeyler, kıyamet gününde boyunlarına
dolanacaktır.” [22] ayette Yüce Allah, eksileceği korkusuyla mallarını Allah
yolunda infak etmeyip cimrilik yapanları yermekte ve bu yaptıklarının kendileri için hayır
olduğunu sananların yanlış düşündüklerini bu davranışlarının kendileri için
iyi olmadığını belirtmektedir. Allah yolunda harcamayıp da biriktirdikleri malları, kıyamet
gününde ateş şeklinde onların boyunlarına geçirilecektir. İşte Yüce Allah,
bu müthiş azap tehdidiyle onları cimrilikten vaz geçmeye davet etmektedir.
Gerçekten insanoğlu bu dünyaya hiçbir şeye sahip olmayarak gelir. Allah fazl u
keremiyle onlara mal mülk vererek, onları zenginleştirir. Nihayet Allah kendi ihsanından
verdiği malları infak etmelerini isteyince, Allah’in onlara yapmış olduğu ihsanı
hatırlamadıkları gibi, malların gerçek sahibi olduklarını da iddia ederek ve cimrilik yaparak
infaktan geri dururlar. Hâlbuki sadece mal değil, Allah’in bizlere bahsetmiş olduğu
kabiliyet, istidat ve ilim gibi bütün nimetleri Allah yolunda infak etmek gereklidir.
Mallarından zekât ve sadaka verdiklerinde eksileceğini zannederler ve mallarını infak
etmeyerek, biriktirmenin kendileri için hayatı olduğunu düşünürler.
Hâlbuki böyle yapmaları onlar için şerdidir. Bir gün gelecek bu
dünyadan göçecekler ve biriktirdikleri mallar da geride kalacaktır.
Mülkün gerçek sahibi Yüce Allah’tır. İnsan, kıyamet
gününde yalnız Allah rızası için infak ettiğlerini kendi yanında bulur. Kendisine
asıl fayda verecek de odur. [23] 3. Cimriliğin Akıbeti Aslında Yüce Allah’in, insan
filtratına koymuş olduğu duygular, bizatihi kötü değildir. Bunların yanlış olarak
kullanılması kötüdür. Cimrilik duygusu sadece dünya hayatı için mal
biriktirme hırsı ile Allah’in vermiş olduğu nimetleri başkalarına vermeme, böyelice
sosyal yardımlaşma ve dayanışmaya engel olmak şeklinde kötüye kullanılrsa yanlıştır.
Nitekim israfi yasaklayan İslâm, cimriligi de şiddetle yasaklamaktadır. Yüce Allah,
اَلَّذينَ
يَبْخَلُونَ
وَيَاْمُرُو
06;َ النَّاسَ
بِالْبُخْلِ
وَيَكْتُمُو
06;َ مَا اتيهُمُ

اللّهُ مِنْ
فَضْلِه
وَاَعْتَدْنَا
لِلْكَافِرينَعَذَابًا
مُهينًا &nbsquo;Onlar hem cimrilik yapar, hem de insanlara cimriliği tavsiye ederler. Allah’ın Iütfundan kendilerine verdiği (mal, ilim gibi) şeyleri de gizlerler. Biz, o nankörlere alçaltıcı bir azap hazırlamışızdır.”[24] buyurur. Cimriler, Cenab-ı Allah’ın cömertçe Iütfettiği nimetlerin, yalnızca kendilerine verildiğini zannederek, onlarda yoksulların da hakkının olduğunu kabul etmezler. Mal ve servetin bir imtihan aracı olduğunu bilmeyenler, başkalarına da cimriliği tavsiye ederler. Nitekim bu husus ayette şöyile ifade edilmektedir:
قُلْ لَوْ
اَنْتُمْ
تَمْلِكُونَ
خَزَائِنَ
رَحْمَةِ
رَبّى اِذًا
لَاَمْسَكْتُمْ خَشْيَةَ
الْاِنْفَاقِ وَكَانَ
الْاِنْسَانُ قَتُورًا “De ki: Eğer Rabbimin rahmet hazinelerine sahip olsaydınız, o zamanda harcanıp biter korkusuyla cimri davranışlarınızınız. İnsan çok cimridir.”[25] İşte mallarından fakir fukaranın da hakkını verebilenler, mutluluğa kavuşmuş benliklerdir. Allah’ın Iütufları her insana farklıdır. İnsan kendisine Iütfedilen nimetler adına “zekâtı, bir emanetçi ve tevzî memuru gibi yerine getirmelidir.” Allah Resulü (s.a.s.) ise;
قَالَ
رَسُولُ
اللّهِ : ،
وَاتَّقُوا
الشُّحَّ
فإنَّ
الشُّحَّ
أهْلَكَ مَنْ
كَانَ
قَبْلَكُمْ،
حَمَلَهُمْ
عَلى أنْ
سَفَكُوا
دِمَاءَهُمْ
وَاسْتَحَلُّوا
مَحَارِمَهُمْ &nbsquo;“Cimrilikten sakının, çünkü cimrilik sizden

öncekileri helâk etmiş, onları birbirlerinin kanlarını dökmeye, haramı helâgörmeye yönlendirmiştir...”[\[26\]](#) buyurmaktadır. Efendimiz (s.a.s.) bir defasında ashabına: “¹⁵¹ ve ¹⁶¹⁴;

“¹⁵² ve ¹⁵⁶; ¹⁵⁷ ve ¹⁶¹⁶; ¹⁵¹ ve ¹⁶⁰⁷; ¹⁶¹⁸; ¹⁶⁰⁴; ¹⁶¹⁶;

“¹⁵⁵; ¹⁶⁰⁴; ¹⁶¹⁷; ¹⁶¹⁴; ¹⁵⁷⁵; ¹⁵⁸⁵; ¹⁶¹⁶; ¹⁵⁶⁷; “Size cehennem ehlini haber vereyim mi?”¹⁶ buyurdular. Ashab, “Evet ya Rasulallah!”¹⁷ dedi. Hz. Peygamber: “¹⁶⁰³; ¹⁶¹⁵; ¹⁶⁰⁴; ¹⁶¹⁷; ¹⁶¹⁵;

“¹⁵⁹³; ¹⁶¹⁵; ¹⁵⁷⁸; ¹⁶¹⁵; ¹⁶⁰⁴; ¹⁶¹⁷; ¹⁶¹³;

“¹⁵⁸⁰; ¹⁶¹⁴; ¹⁶⁰⁸; ¹⁶¹⁷; ¹⁶¹⁴; ¹⁵⁷⁵; ¹⁵⁹²; ¹⁶¹³;

“¹⁶⁰⁵; ¹⁶¹⁵; ¹⁵⁸⁷; ¹⁶¹⁸; ¹⁵⁷⁸; ¹⁶¹⁴; ¹⁶⁰³; ¹⁶¹⁸; ¹⁵⁷⁶; ¹⁶¹⁶; ¹⁵⁸⁵; ¹⁶¹⁶; “Kaba, cimri ve kibirli kimselerdir.”¹⁸ buyurdu. Cimrilik, cehennem azabına götüren yollardan biridir. Dolayısıyla inanan insanlar cimrilikten şiddetle sakınmalıdır. 4. Cimriligin Sebepleri Cimriliğe sebep olan etkenleri iki başlık altında toplamamız mümkündür: a) Aşırı mal sevgisi ve mal biriktirme hırsı: İnsanın olumsuz yönlerinden biri olan cimriligin sebeplerinden en başta geleni, aşırı mal sevgisi ve mal biriktirme hırsıdır. Çünkü insanoğlunun fitratında mal sevgisi ve mal biriktirme hırsı vardır. Onun için sürekli bu dünya için çalışır, mal mülk biriktirir. Nitekim ayetlerde:

“¹⁶⁰⁸; ¹⁶¹⁴; ¹⁵⁷⁵; ¹⁶¹⁶; ¹⁶⁰⁶; ¹⁶¹⁷; ¹⁶¹⁴; ¹⁶⁰⁷; ¹⁶¹⁵;

“¹⁶⁰⁴; ¹⁶¹⁶; ¹⁵⁸¹; ¹⁶¹⁵; ¹⁵⁷⁶; ¹⁶¹⁷; ¹⁶¹⁶;

“¹⁵⁷⁵; ¹⁶⁰⁴; ¹⁶¹⁸; ¹⁵⁸²; ¹⁶¹⁴; ¹⁶¹⁰; ¹⁶¹⁸; ¹⁵⁸⁵; ¹⁶¹⁶;

“¹⁶⁰⁴; ¹⁶¹⁴; ¹⁵⁸⁸; ¹⁶¹⁴; ¹⁵⁸³; ¹⁶¹⁰; ¹⁵⁸³; ¹⁶¹²; “Gerçekten insanın mal sevgisi pek şiddetlidir.”¹⁹ denilmek suretiyle insanın bu yönüne işaret edilmektedir. Bu ayette de ifade edildiği gibi insanoğlunun gönlünde mal sevgisi ve mal biriktirme hırsı o kadar çoktur ki, insan, daima hep kendi nefşini düşünür, başlarını ise ya çok az düşünür ya da hiç düşünmez. Yeryüzündeki bütün mallara sahip olsa, hatta Allah’ın rahmet hazineleri kendisinin olsa bile, yine de azalır korkusuyla tam bir şekilde infak etmekten çekinir. Dar gönlünde, eline cimrilik zincirlerini vuracak sebepler oluşur. Nitekim Hz. Peygamber (s.a.s.) de: “¹⁶⁰²; ¹⁵⁷⁵; ¹⁶⁰⁴;

“¹⁵⁸⁵; ¹⁵⁸⁷; ¹⁶⁰⁸; ¹⁶⁰⁴; ¹⁵⁷⁵; ¹⁶⁰⁴; ¹⁶⁰⁴; ¹⁶¹⁷; ¹⁶⁰⁷;

“¹⁶⁰⁴; ¹⁶¹⁴; ¹⁶⁰⁸; ¹⁶¹⁸; ¹⁶⁰³; ¹⁵⁷⁵; ¹⁶⁰⁶; ¹⁶¹⁴;

“¹⁵⁷⁶; ¹⁶¹⁸; ¹⁶⁰⁶; ¹⁶¹⁶; ¹⁵⁷⁰; ¹⁵⁸³; ¹⁶¹⁴; ¹⁶⁰⁵; ¹⁶¹⁴;

“¹⁶⁰⁸; ¹⁶¹⁴; ¹⁵⁷⁵; ¹⁵⁸³; ¹⁶¹⁶; ¹⁶¹⁰; ¹⁶¹⁴; ¹⁵⁷⁵; ¹⁶⁰⁶; ¹⁶¹⁶;

“¹⁶⁰⁵; ¹⁶¹⁶; ¹⁶⁰⁶; ¹⁶¹⁸; ¹⁶⁰⁵; ¹⁶¹⁴; ¹⁵⁷⁵; ¹⁶⁰⁴; ¹⁶¹³;

“¹⁵⁷⁶; ¹⁶¹⁸; ¹⁵⁷⁸; ¹⁶¹⁴; ¹⁵⁹⁴; ¹⁶⁰⁹;

“¹⁵⁷³; ¹⁶⁰⁴; ¹⁶¹⁴; ¹⁶¹⁰; ¹⁶¹⁸; ¹⁶⁰⁷; ¹⁶¹⁶; ¹⁶⁰⁵; ¹⁶¹⁴; ¹⁵⁷⁵;

“¹⁵⁷⁹; ¹⁶¹⁴; ¹⁵⁷⁵; ¹⁶⁰⁴; ¹⁶¹⁶; ¹⁵⁷⁹; ¹⁵⁷⁵; ¹⁶¹¹; ¹⁵⁴⁸;

“¹⁶⁰⁸; ¹⁶¹⁴; ¹⁶¹⁴; ¹⁶¹⁰; ¹⁶¹⁴; ¹⁶⁰⁵; ¹⁶¹⁸; ‘ ¹⁶¹⁵;

“¹⁵⁸⁰; ¹⁶¹⁴; ¹⁶⁰⁸; ¹⁶¹⁸; ¹⁶⁰¹; ¹⁶¹⁴; ¹⁵⁷⁵; ¹⁵⁷⁶; ¹⁶¹⁸; ¹⁶⁰⁶; ¹⁶¹⁶;

“¹⁵⁷⁰; ¹⁵⁸³; ¹⁶¹⁴; ¹⁶⁰⁵; ¹⁶¹⁴; ¹⁵⁷³; ¹⁶¹⁷; ¹⁶¹⁴;

“¹⁵⁷⁵; ¹⁶⁰⁴; ¹⁵⁷⁸; ¹⁶¹⁷; ¹⁶¹⁵; ¹⁵⁸⁵; ¹⁶¹⁴; ¹⁵⁷⁵; ¹⁵⁷⁶; ¹⁶¹⁵;

“¹⁶⁰⁸; ¹⁶¹⁴; ¹⁶¹⁰; ¹⁶¹⁴; ¹⁵⁷⁸; ¹⁶¹⁵; ¹⁶⁰⁸; ¹⁵⁷⁶; ¹⁶¹⁵;

“¹⁵⁷⁵; ¹⁶⁰⁴; ¹⁶⁰⁴; ¹⁶¹⁷; ¹⁶⁰⁷; ¹⁶¹⁵; ¹⁵⁹³; ¹⁶¹⁴; ¹⁶⁰⁴; ¹⁶⁰⁹;

“¹⁶⁰⁵; ¹⁶¹⁴; ¹⁶⁰⁶; ¹⁶¹⁸; ¹⁵⁷⁸; ¹⁶¹⁴; ¹⁵⁷⁵; ¹⁵⁷⁶; ¹⁶¹⁴;

“¹⁶⁰⁹; “İnsanoğlunun iki vadisi malı olsa, üçüncü vadiyi de ister. Onun gözünü ancak toprak doldurur. Tövbe edenin tövbesini

Allah kabul eder.”[\[29\]](#) buyurarak insanoğlunun mala olan sevgisini ve hırsını güzel bir şekilde ifade etmekte ve bu sevgi ve hırsın ancak ölümle son bulacağını belirtmektedir. İslâm, insana güzel ve ikna edici usullerle mala olan aşırı sevgisinin kendisini felakete sürükleyeceğini izah eder. İnsan malın akibetini düşünürse, cömertliğin kendisi için daha hayırlı olduğunu anlar. Aslında insanın bu dünyada iyerek tükettiği, giyerek eskittiği ve Allah yolunda harcayıp da ahireti için biriktirdiğinden başka bir malı yoktur. İnsanın mirasçilarına bırakacağı mal için bütün gayretini sarfetmesi, bu uğurda Rabbinin gazabına uğraması gerçekten hayret vericidir. Resulullah (s.a.s.) bu gerçeği şöyle açiklamıştır: Hz. Peygamber bir gün: ﴿۱۶۰۲﴾ ﴿۱۵۷۵﴾ ﴿۱۶۰۴﴾ ﴿۱۵۸۵﴾ ﴿۱۵۸۷﴾ ﴿۱۶۰۸﴾ ﴿۱۶۰۴﴾ ﴿۱۶۱۵﴾ ﴿۱۵۷۵﴾ ﴿۱۶۰۴﴾ ﴿۱۶۱۷﴾ ﴿۱۶۰۷﴾ ﴿۱۶۱۶﴾ ﴿۱۵۷۱﴾ ﴿۱۶۱۴﴾ ﴿۱۶۱۰﴾ ﴿۱۶۱۷﴾ ﴿۱۶۱۵﴾ ﴿۱۶۰۳﴾ ﴿۱۶۱۵﴾ ﴿۱۶۰۵﴾ ﴿۱۶۱۴﴾ ﴿۱۵۷۵﴾ ﴿۱۶۰۴﴾ ﴿۱۶۱۵﴾ ﴿۱۶۰۸﴾ ﴿۱۶۱۴﴾ ﴿۱۵۷۵﴾ ﴿۱۵۸۵﴾ ﴿۱۶۱۶﴾ ﴿۱۵۷۹﴾ ﴿۱۶۱۶﴾ ﴿۱۶۰۷﴾ ﴿۱۶۱۶﴾ ﴿۱۵۷۱﴾ ﴿۱۵۸۱﴾ ﴿۱۶۱۴﴾ ﴿۱۵۷۶﴾ ﴿۱۶۱۷﴾ ﴿۱۶۱۵﴾ ﴿۱۵۷۳﴾ ﴿۱۶۰۴﴾ ﴿۱۶۱۴﴾ ﴿۱۶۱۰﴾ ﴿۱۶۱۸﴾ ﴿۱۶۰۷﴾ ﴿۱۶۱۶﴾ ﴿۱۶۰۵﴾ ﴿۱۶۱۴﴾ ﴿۱۵۷۵﴾ ﴿۱۶۰۴﴾ ﴿۱۶۱۶﴾ ﴿۱۶۰۷﴾ ﴿۱۶۱۶﴾ ﴿۱۵۶۷﴾ ﴿۱۶۰۲﴾ ﴿۱۶۱۴﴾ ﴿۱۵۷۵﴾ ﴿۱۶۰۴﴾ ﴿۱۶۱۵﴾ ﴿۱۶۰۸﴾ ﴿۱۵۷۵﴾ ﴿۱۶۱۰﴾ ﴿۱۶۱۴﴾ ﴿۱۵۷۵﴾ ﴿۱۶۱۵﴾ ﴿۱۶۰۷﴾ ﴿۱۶۱۶﴾ ﴿۱۵۸۵﴾ ﴿۱۵۸۷﴾ ﴿۱۶۱۵﴾ ﴿۱۶۰۸﴾ ﴿۱۶۰۴﴾ ﴿۱۶۱۴﴾ ﴿۱۵۷۵﴾ ﴿۱۶۰۴﴾ ﴿۱۶۱۷﴾ ﴿۱۶۰۷﴾ ﴿۱۶۱۶﴾ ﴿۱۵۷۱﴾ ﴿۱۵۸۱﴾ ﴿۱۶۱۴﴾ ﴿۱۵۷۶﴾ ﴿۱۶۱۷﴾ ﴿۱۶۱۵﴾ ﴿۱۵۷۳﴾ ﴿۱۶۱۷﴾ ﴿۱۶۱۴﴾ ﴿۱۶۱۰﴾ ﴿۱۵۷۵﴾ ﴿۱۶۱۴﴾ ﴿۱۶۱۵﴾ ﴿۱۶۰۷﴾ ﴿۱۶۱۶﴾ ﴿۱۶۰۵﴾ ﴿۱۶۱۴﴾ ﴿۱۵۷۵﴾ ﴿۱۶۰۴﴾ ﴿۱۶۱۶﴾ ﴿۱۵۷۱﴾ ﴿۱۵۸۱﴾ ﴿۱۶۱۴﴾ ﴿۱۵۷۶﴾ ﴿۱۶۱۷﴾ ﴿۱۶۱۵﴾ ﴿۱۵۷۳﴾ ﴿۱۶۱۷﴾ ﴿۱۶۱۴﴾ ﴿۱۶۱۰﴾ ﴿۱۵۷۵﴾ ﴿۱۶۱۴﴾ ﴿۱۶۱۵﴾ ﴿۱۶۰۷﴾ ﴿۱۶۱۶﴾ ﴿۱۶۰۵﴾ ﴿۱۶۱۴﴾ ﴿۱۵۷۵﴾ ﴿۱۶۰۴﴾ ﴿۱۶۱۶﴾ ﴿۱۵۷۹﴾ ﴿۱۶۱۶﴾ ﴿۱۶۰۷﴾ ﴿۱۶۱۶﴾ ﴿۱۵۷۱﴾ ﴿۱۵۸۲﴾ ﴿۱۶۱۷﴾ ﴿۱۶۱۴﴾ ﴿۱۵۸۵﴾ ﴿۱۶۱۴﴾ "Hanginiz, vârisinin malını kendi malından daha çok sever?" diye sordu. Cemaat: "Ey Allah'ın Resûlü, içimizde, herkes kendi malını vârisinin malından daha çok sever" dediler. Bunun üzerine: "Öyleyse şunu bilin: Kişinin gerçek malı hayatında gönderdiğidir. Geriye koyduğu da vârislerinin malıdır.” [\[30\]](#)buyurdu. b) Tul-i emel ve çocukların geleceği düşünnesi: İnsanoğlunun fitratında ebediyen yaşama duygusu vardır. Ancak insanoğlu fanidir. Bu dünyada ebediyen yaşamamı&mkün olmadığına göre bu duygusunu çocuk sahibi olmak suretiyle kendinden sonra gelecek nesli vasıtasiyla sağlamaya çalışır. Tenasülün hikmetlerinden birisi budur. Çocuk sahibi olan ana babalar, çocuklarının geçimini ve istikbalini sağlamak düşünnesiyle mal biriktirip mallarını harcamaktan çekinirler. Böylece cimrilik yaparlar. Kişi Allah'ın kendisine vermiş olduğu mal mülkü harcamayıp da cimrilik yapması, kendi lehine olan bu nimetleri aleyhine dönüştürmesi demektir. Havle binti Hâkim anlatıyor: “Resulullah (sav) bir gün torunlarından birini kucaklayarak şöyle dedi: “Sizler, kendilerinden dolayı cimrilik, korkaklık ve cehalet yapılanlarınız. Sizler Allah'ın insana verdiği güzel nimetlerdeniniz.”[\[31\]](#) Kimin

çocukları onun korkak, cimri ve gafil olmasına sebep olursa, şüphesiz ki, o hüsrənadadır. Kim de, her şeyden önce Rabbi ve kullarının hukukuna riyet ederse kurtulmuştur. Aslında ailevî hakları yerine getirmek ve mal stok etmek için cimrilikte bulunmak, fakirliği önlemediği gibi zenginliği de garantilemez. Müslümanın geride bırakacağı nesli korumak için onların ihtiyaçlarını karşılamayı düşünmesi güzeli bir şeydir. Nitekim genelde insan, sonradan meydana gelecek sıkıntı ve darlıklara karşı koyabilmek için çocuklarına mal bırakmaya çalışır. Aslında bu, iyi bir niyettir. Hadiste şöyile ifade edilmişdir: “Vârislerini zengin bir halde terk etmen, onları insanlara avuç açacak kadar fakir bir durumda terk etmenden daha hayırıdır.”[32] Fakat kişinin, çocuklarının geleceğini garantiye alması ve onları rahat içinde bırakması, din ve ahlâkından tavizler vermek suretiyle olmamalıdır. İnsanın, cimrilikte bulunarak nefsini, mürüvvetini ve Allah’ın rızasını feda etmek suretiyle kendinden sonrakilere mal bırakması çok akıllıca olmasa gerektir. İslâm, kişinin mal ve çocuklarını diğer nimetler gibi imtihan vesilesi kabul eder. İnsan, tembellik gösterip yapılması gereken vecibe ve fedakârılıklardan geri durursa, bu nimetler onun için belâ olurlar ve hatta en azılı düşman kesilirler. İslâm, insanlara önce kendi nefislerine, sonra ailelerine, sonra akrabalarına, en sonda da diğer insanlara iyilikte bulunmalarını emretmiştir. Kişinin nefsine iyilikte bulunması; ihtiyaçlarını helâlden gidermesi, kendini haramdan alıkoyması, cemiyette kendisini küçük düşürecek hallerden ve müslümanın izzetine yakışmayan duruma düşürücü fakirlikten korumasıdır. Bu ise ancak, içinde zulüm ve israfın bulunmadığı vasat bir hayat biçimiyle olur. Müslüman, kendisini meşru hedefine ulaştıracak malı elinde bulundurabilir. Bunu bulamadığı takdirde fakir sayılır. 5. Cimriliğin Zararları İslâm dininde cömertlik övülürken, cimrilik de yerılmıştır. Cimrilikten son derece sakınmak gereklidir. Zira önceki milletlerin helâk olma sebeplerinden biri de cimriliktir. Nitekim hadiste de ifade edildiği gibi cimrilik onları kan dökmeye ve helâli haram saymaya sevk etmiştir. قال رسولُ اللّه; خَصْلَتَانِ َ لاَ تَجْتَمِعاَنِ في مُؤْمِنٍ; الْبُخْلُ، وَسُوءُ الخُلْقِ “İki haslet vardır ki, bunlar mü’inde toplanmaz. Bunlar, cimrilik ve kötü ahlaâktır.”[33] Bu huy, pek çok fenalıkların kaynağı durumunda olan bencilliğe benzetilebilir. Nitekim bencil insan, maddî manevî her imkânı kendi kaprislerini tatmine sarf ederek pek çok insanî ilişkiye bozar. Sosyal bağları koparır. Mesela, sıla-i rahimi, yakınlara ilgiyi, hediyeleşmeyi, ihtiyaçsahiplerine yardım etmeyi engeller. Cimrilik insanın mutsuzluğuna sebep olur. Cimri insanı, halk kınar, onun insanlar yanında saygınlığı kalmaz. Kısacası cimrilik her türlü haya engel olan bir hastalıktır.

Çünkü hayır, her hangi bir şekilde Allah’ın verdiği nimetleri muhtaçlara cömertçe, bol bol vermekle elde edilir. Cimrilik ise, insanı Allah yolunda kendisine verilen nimetleri sarf etmekten alıkoyar. Cimriliğin hem ferde hem de topluma birçok zararı vardır. Cimrilik, malı hapsederek ne sahibinin faydalananmasını mümkün kılar, ne de sahibinin mensup olduğu cemiyetin istifade etmesini sağlar. İşte cimrilik, hem sosyal çevrede hem de iktisadi sahada büyük sıkıntıların meydana

gelmesine sebep olur. Malın cimrilik edilerek saklanması ekonomik krizler doğurur. Ahlâkın bozulmasına sebep olur. Kalbleri fesada ugratır.[\[34\]](#) 6. Cimrilikten Kurtulma Yolları İslâm âlimleri, cimriliği kalbî hastalıklardan biri olarak kabul etmekte ve bu hastalığın ancak ilim ve amel yoluyla tedavi edilebileceğini söyemektedirler. Kulluk, İslâm’ın emirlerini yaşaya yaşaya ikinci bir fitrat kazanma işidir. İnsan, cömertlik yapma bundan kurtulur. Rızık Allah’tan olduğuna inanmak, dua ederek küçük yaşılarından itibaren cömertlige alışmak gereklidir. a) İlim Yolu: Cimrilik hastalığından ancak bu hastalığın ahlâkî, dinî ve sosyal bakımından zararlarını ve bundan kurtulma yollarını öğrenmek suretiyle kurtulmak mümkündür. Cimriliğin zararını bilen bir insan, cimrilikten sakınır. Meselâ, yılanı ve zararını bilen, yılanla oynar mı? Yılanı koynuna alıp yatar mı? İşte cimriliğin zararını çok iyi bilen bir kişi bu kötü özelliği terk eder. b) Amel Yolu: Bu yol ise, insanların dertleriyle ilgilenmek suretiyle olur. Hz. Peygamber (sav) bir hadislerinde; “Mü’ünlerin dertleriyle dertlenmeyeceklerdir. Nefsimize zor gelse de toplumumuzdaki fakir ve yardıma muhtaç insanlara yardım etmek zorundayız. Cimrilikten kurtulup kendimizi cömertlige alıştırırsak toplumumuzdaki fakir ve muhtaç insanların yardımına koşabiliyoruz. Her toplumda hem zenginler hem de fakirler vardır. Bunların birbirlerine, özellikle zenginlerin fakirlere yardım etmeleri gereklidir. Zenginler cimri davranışları, fakirler de sabırsız olurlarsa, toplumun düzeni ve dengesi bozulur. Tarihin her döneminde ve günümüzde de örnekleri görüldüğü gibi, toplumda hırsızlık, kapkaç, çatışmalar ve kan dökmeler başlar. Bu ise bir toplumun helâkine sebep olur. İnsanlar kan dökmeyi, haramları helâl saymayı meşru görmeye başlarlar. Zenginle fakir arasındaki mesafe açildikça, zulüm artar ve her çeşit haksızlık toplumda yaygınlaşmaya başlar. Zulmün artması ve yayılması ise, yıkılışa yaklaşıldığına alameti sayılır. O halde cimrilik de zulmün sebeplerinden biridir. Zulümle bir arada zikredilmesinin böyle bir alakaya dayandığını söyleyebiliriz. Bir hadiste cimrilikten kurtulma yolunu sevgili Peygamberimiz şöyile açıklamaktadır: بَرِئَمِنَالشُّحِّمَنْ اَدَّىالزَّكَاةَوَقَرَىالضَّيْفَوَاَعْطَى فيالنَّائِبَةِ “Zekâtını veren, misafire ziyafet çeken ve bir felaket anında başkalarına yardımında bulunan cimrilikten kurtulur.”[\[36\]](#) İbn Münzir de Hz. Ali (r.a.)’ın “Malının zekâtını veren nefsinin cimriliğinden korunmuş olur.” dediğini rivayet etmiştir.[\[37\]](#) Nitekim insanda bulunan mal biriktirme hırsının cimriliğe dönüşmesini önlemek için Kur’ân ve hadislerde sık sık zekât ve sadaka vermek emredilmektedir. Bu sebepten cimrilik hastalığından kurtulma yollarından biri de; malî durumu yerinde olanların mallarının zekâtını vermeleridir. Gazalî, cimriliğin tedavisi hususunda şunları söyemektedir: “Cimrilik, fakirlilikten korkma ve tul-i emelden kurtulmanın çarelerinden biri de cimrilerin durumlarını, herkesin onlardan nefret ettiğini düşünmektedir. Cimrinin kendisi dahi cimrilerden hoşlanmaz. Cimrileri seven hiçbir cimri yoktur. Cimri insan bunu düşünürse kendisinin

de diğer cimriler gibi insanlar tarafından ağır, berbad gümüş; rüuml;ldüuml;ğüuml;nüuml;, hoşlanılmadığını anlar.”[\[38\]](#) Ayrıca mal edinmenin amacını düuml;şüuml;nerek de kalbi cimrilik hastalığından kurtarmak mümküm;mküuml;ndüuml;r. Zira mal, ihtiyacı karşılamak içcedil;indir. İhtiyacı kadar malı aldıktan sonra gerisini, ahireti kazanmaya harcamak gereklidir. Muuml;’ min, basiret nuruyla, ahiret içcedil;in mal harcamanın, malı elde tutmaktan hayırlı olduğunu anlarsa, yuuml;reğinde malı Allah yolunda harcama arzusu ağır basar.[\[39\]](#) Ölümü çok hatırlamak, mal biriktirmek içcedil;in çalışan, didinen ve yorulan arkadaşlarının ve akranının öldüuml;klerini, ölümlerinden sonra mallarının zayı olduğunu düuml;şüuml;nmek de insanı cimrilik yapmaktan vazgeçeçir. Yuuml;ce Allah, kendi sıfatlarıyla bize eksikliklerimizi ve zaaflarımızı nasıl giderebileceğimizi ve nasıl yuuml;celere erişebileceğimizi öğretmekte ilahi ahlâkla vasıflanma istemektedir. Allah’ın guuml;zeli isim ve sıfatları vardır. Onlardan biri de cömertliktir. Yani Allah cömerttir, cömert olanı sever. İşte insan Allah’ın bu sıfatını taklit edip cömert olursa, hem Allah’ın çirkin gördüuml;ğüuml; cimrilikten kurtulur hem de Allah’ın rızasını kazanır. Nitekim Gazalî, cimrilik hastalığının tedavisinin cimriliğin ziddi olan cömertlik yapmak yani malı Allah yolunda harcamakla müuml;mküuml;n olabileceğini söyemektedir.[\[40\]](#) Buuml;tün bunların yanında cimrilikten kurtulmak içcedil;in Allah Resulü (s.a.s.) dua etmeyi tavsiye etmektedir. Bir hadis-i şeriflerinde #1608;#1614;#1571;#1593;#1615;#1608;#1584;#1615;#1576;#1616;#1603;#1614; #1605;#1616;#1606;#1614; #1575;#1604;#1580;#1615;#1576;#1618;#1576;#1615;#1582;#1618;#1604;#1616;#1548; “korkaklıktan ve cimrilikten sana sağınır.”; başka bir hadiste ise; “Her sabah gökten iki melek inerek, onlardan biri: Allah’ım infak edenin (malını bereketlendirmek suretiyle) arkasını getir.” şeklinde dua ederken, diğeri de “malı tutup cimrilik edenin malını telef et (malını yok et)” diye bedduada bulunur.[\[41\]](#) Bu hadis ile Efendimiz (s.a.s.), infak etmek suretiyle nefsin cimriliğinin kırılmasına teşvik buyurmaktadır. İnsan, fitratı itibariyle cimri ve aceleci olarak yaratılmıştır. Yani bunlar onun fitratında vardır. Ayrıca, onda hem kin, nefret ve adavet gibi hususlar, hem de sevgi, muhabbet ve insanlık gibi hasletler vardır. Buuml;tün bu saydıklarımız insanda, iyiye ve kötüye açilan birer koridor huuml;kmüuml;ndedirler. Bu itibarla da insan, mahiyetindeki kötülüklere açilan kapıları kapamalı ve kötü duyularını ve tutkularını mutlaka dinî duuml;şüuml;nce ve dinî duygusu ile zabit u rabt altına almalıdır ki, biz buna dindeki ifadesiyle, “fitrat-ı sâniye–ikinci fitrat” kazanma diyoruz. İnsan böyle bir fitratı kazanmalıdır ki, kendisi içcedil;in mukadder olan kemâlâti idrak edebilsin. Yani her şey olmaya müuml;sait olan fitratını, bir şey olmaya, yani müuml;’min olmaya tevcih edebilsin.[\[42\]](#)

[\[1\]](#) Olgun, İbrahim; Dravşan, Cemşit, Türkçe Farsça Sözük, İran 1350, s. 40; Şuuml;kün, Ziya, Farsça Türkçe Lügat, (Ferhengi Ziya), M.E.B., İst, 1984, I, 659. [\[2\]](#) Rağıb el-İsfahanî, Muuml;fredat, Beyrut 1992, s. 109; 446; İbn Manzur, Lisanu’l-Arab, Beyrut 1990, II, 496; XI, 47. [\[3\]](#) Gazâlî, İhyâu Ulûmiddin, Beirut, ts., III, 63. [\[4\]](#) Çağrıçı, Mustafa, “Cimrilik Mad.”, T.D.V.İ. Ans, İst, 1993, VIII, 4. [\[5\]](#) Bkz., Mâûn, 107/6-7; Meâric, 70/21; Kaf, 50/25; Kalem, 68/12. [\[6\]](#) Mâûn, 107/6-7 [\[7\]](#) Huuml;meze, 104/1-2 [\[8\]](#) Tevbe, 9/34 [\[9\]](#) Mearic, 70/19-21 [\[10\]](#) Nisa, 4/128 [\[11\]](#) Kurtubî, el-Câmiu Liahkami’l-Kur’ân, V, 406. [\[12\]](#) Bakara, 2/268 [\[13\]](#) E.Hamdi Yazır, Hak Dini, Kur’ân Dili, II, 203. [\[14\]](#) Huuml;meze, 104/3 [\[15\]](#) Bkz., Şems, 91/9. [\[16\]](#) İsrâ, 17/100 [\[17\]](#) Al-i İmran, 3/92 [\[18\]](#) Seyyid Kutub, Fî

Zilâli’l-Kur’ân, XIV, 385. [19] Furkan sûresi 67 [20] Nisa, 4/37
[21] Tevbe, 9/35 [22] Al-i İmrان, 3/180 [23] Seyyid Kutub, a.g.e., II, 582,583. [24] Nisa, 4/37
[25] İsla, 17/100 [26] Müslim, Birr 56 [27] Buharî, Edeб 61; Eyman 9 [28]
Âdiyât, 100/8 [29] İbrahim Canan, Kutub-i Sitte Tercüme ve Şerhi, Akçağ
Yayınları:6/330. [30] İbrahim Canan, Kutub-i Sitte Tercüme ve Şerhi, Akçağ
Yayınları: 3/172-173. [31] Canan, İbrahim, Hadis Ansiklopedisi, (Kütüb-i Sitte),
Akçağ Yay., İst, trs., XVII, 487. [32] Ahmed b.Hanel, Müsne, 1/172 [33]
Tirmizî, Zühd 8 [34] Seyyid Kutub, a.g.e., X, 565. [35] Suyutî;
el-Camii’s-Sağır, 2/164 [36] Buharî, Mezalim 8 [37] Suyutî;
ed-Dürrü’l-Mensur, Beyrut, trs.VIII, 110. [38] Gazâlî, a.g.e., III, 578.
[39] Ateş, Süleyman, İslâm Tasavvufu, s.323. [40] Gazâlî, a.g.e., III, 578.
[41] Buhârî, Zekât 27. [42] Prof. Dr. Mehmet Soysaldı Fırat Üniv. İlahiyat
Fak. Ögrt.Üyesi

[islam ve Hayat,Güncel Vaaz ve Hutbeler](#)